

De toekomstige inrichting van Nederland

Klimaatverandering, met meer neerslag, hogere temperaturen en een stijgende zeespiegel, leidt tot een ander landgebruik. LANDS (Landgebruikontwikkelingen in een veranderend klimaat) probeert een samenhangend kaartbeeld te maken van de toekomstige inrichting van Nederland. Onderzoekers van verschillende instituten werken samen in dit project, dat valt onder het 'Klimaat voor Ruimte'-onderzoeksprogramma. Een gesprek met projectleider Eric Koomen van de VU-Amsterdam.

Hoe verandert het landgebruik? Dat weten we niet precies. We zijn afhankelijk van de informatie die meer dan twintig andere projecten aanleveren, waarin de aanpassingsmaatregelen centraal staan die klimaatverandering oplegt aan onder meer landbouw, recreatie, natuur en waterbeheer. Basis voor al deze projecten is een scenario-raamwerk met klimatologische en sociaal-economische uitgangspunten. Deze scenario's beschrijven mogelijke toekomstige ontwikkelingen vanuit een of meer dominante tegenovergestelde trends. Bijvoorbeeld een vrije wereldmarkt versus een meer beschermde, op de regio gerichte, markt. Beide scenario's vereisen verschillende sectorspecifieke aanpassingen en leiden dus ook tot een ander kaartbeeld.

Steeds meer partijen maken aanspraak op dezelfde grond. Welke gevolgen heeft dat? We wonen in een dichtbevolkt land. Hierdoor wordt de noodzaak tot samenwerking en combinatie van gebruiksfuncties sterker. Denk maar aan agrarisch natuurbeheer of recreatie in een productiebos.

Samenwerking is mooi, maar er zullen ook conflicten ontstaan?

Inderdaad. De autonome ontwikkeling - los van klimaatverandering -, zoals de oprukkende verstedelijking en de landbouw die ruimte inlevert, gaat gewoon door. Dat zijn de klassieke conflicten tussen 'rood' en 'groen'. En binnen 'groen' is er een oprukkende partij: natuurontwikkeling. Zij maakt aanspraak op ruimte hetgeen ten koste gaat van boeren. Een mengvorm is niet

altijd mogelijk of gewenst en dan moet je keuzes maken: natuur of landbouw. Dat geldt ook voor nieuwbouw langs de rivieren. Op bepaalde plekken kan dat straks niet meer, vanwege de benodigde ruimte voor de rivieren. Tenzij de woningen kunnen drijven.

Het Milieu- en Natuurplanbureau heeft voor Zuid-Holland vier scenario's doorgerekend. Dat leverde vier kaartbeelden in 2040 op. Hoe zien die eruit? Bij een vrije wereldmarkt zie je bijvoorbeeld een sterke groei van de verstedelijking zonder ruimtelijke beperking. Wonen en werken geschiedt op aantrekkelijke plekken bij bos en natuurgebieden. De landbouw neemt in dit model sterk in areaal af. Een regionaal gerichte economie heeft meer

aandacht voor milieu en natuur. De verstedelijking is hier meer geconcentreerd, mede door een lagere economische groei. Ook is er meer ruimte voor landbouw.

De kaartbeelden laten zien voor welke beleidskeuzes Zuid-Holland staat bij de ruimtelijke inrichting op de langere termijn en wat de gevolgen daarvan zijn. De keuze moet bijvoorbeeld gemaakt worden tussen een onbelemmerde uitbreiding van een stad of juist de verstedelijking meer concentreren op één plek. Er is meer samenspraak nodig met alle belangengroepen om de scenario's goed te definiëren. De scenario's worden dit najaar verder uitgewerkt en gecombineerd met de KNMI modellen over klimaatverandering. ■

De oprukkende verstedelijking gaat ten koste van de landbouw. Deze ontwikkeling is autonoom en staat los van de klimaatverandering.

Zilte landbouw

Stijging van de zeespiegel bemoeilijkt de gangbare landbouw langs de kust van Zeeland tot de Waddeneilanden. Ook door bodemdaling in de lage delen van Nederland neemt de zoute kweldruk aanzienlijk toe. Omdat industrie en drinkwatervoorziening meer zoet water gaan gebruiken, is er steeds minder zoet water beschikbaar voor de landbouw. 'Alles bij mekaar ontstijgt zilte landbouw de niche-markt, maar wordt een serieuze speler op de landbouwmkt', zegt Willem Brandenburg van het Plant Research International in Wageningen.

De verzilting biedt nieuwe kansen voor zilte teelten of brakwaterlandbouw. De situatie met zoute kwel is te benutten door andere gewassen te telen en daar een afzetmarkt voor te zoeken. Gezocht

wordt, onder meer door Plant Research International, naar een manier waarop zilte landbouw een duurzame en rendabele oplossing is voor gebieden met zout grondwater. Het onderzoek naar zilte teelten spitst zich toe op het gebruik van nieuwe gewassen zoals zeekeerling en zeeaster, maar ook op die van bestaande gewassen die in meer of mindere mate zout-tolerant zijn, zoals gerst. Het onderzoek kijkt daarnaast naar zilte agrosystemen, dus compleet met vruchtwisseling ter beheersing van de ziekte- en plaagdruk en de plantenvoeding onder zilte omstandigheden. Brandenburg: 'Het onderzoek moet nu plaatsvinden, omdat naar schatting over 10 à 20 jaar zo'n 125.000 ha landbouwareaal licht tot ernstig verzilt zal zijn.'